

**TETĀ
TEKOARANDU
SĀMBYHYHA
SECRETARÍA
NACIONAL
DE CULTURA**

**TETĀ REKUĀI
GOBIERNO NACIONAL**
Jajapo Oñondivepa Tape Pyahu
Construyendo Juntos un Nuevo Rumbo

**PARAGUÁI ÑE'ĒNGUÉRA
SĀMBYHYHA
SECRETARÍA DE POLÍTICAS
LINGÜÍSTICAS**

"Año del Bicentenario de la Proclamación de la República 1813-2013"

KUATIA OÑEMOHENDAHÁPE MBA'ÉICHAPA OÑOÑE'ĒME'ĒTA PARAGUÁI ÑE'ĒNGUÉRA SĀMBYHYHA HA TETĀ TEKOARANDU SĀMBYHYHA

Paraguay, Paraguái retä táva guasúpe, 16 jasypaköi ary 2013-pe oja oñohendápe oñoñe'eme'ë haguã **Paraguái Ñe'enguéra Sämbyhyha**, ko'aga guive **PÑS**, omotenondéva Sämbyhyháramo, **kuñakarai Ladislao Alcaraz de Silvero**, hógava tape Presidente Franco 780, Ayolas ndive ojuasahápe, ogayvate Ayfra, kotyguasu mbohapyhápe, táva Paraguaype, ha **Tetä Tekoarandu Sämbyhyha**, ko'agä guive **TTS**, hógava Estados Unidos 284 Mcal. Estigarribia ndive ojuasahápe, avei táva Paraguaype, omotenondéva Sämbyhyháramo kuñakarai **Mabel Causarano**.

JAIKUAAHÁICHA:

PÑS heñói Léi 4251 Ñe'enguéra rehegua rupi, oĩ ipoguýpe ohape'apóvo ñe'enguéra jeporu; ko'ýte moköivéva ñane ñe'ë tee momarandúpe, jehekombó'epe, tekoñembojojápe, ñemuräme, tekokuaräme, viru ñangarekópe, opavave tembiapópe ha opaite ava'aty ryepýpe; upéicha avei omotenondéva'erä tembikuaareka ñe'enguéra rehegua jeporu ñane retäme ha ojesarekova'erä tapichakuéra noñe'ëiva rehe.

Vore 31 Léi 4251/10 Ñe'enguéra Rehegua he'i: "Paraguái Ñe'enguéra Sämbyhyha ha'eha tenda oĩva Tetä Mburuvichavete Renda poguýpe, ha ojaipotaha hembiapo Tekombo'e ha Arandupy Motenondeha ha Tetä Tekoarandu Sämbyhyha pytyvöme".

TTS hekove ñepyrü Léi 3051/06 Tetä Tekoarandu rupive, Vore po (5) he'iháicha oĩva Tetä Mburuvichavete Renda poguýpe, ojojáva Motenondeha rehe, ha avei Vore poapy (8), Vore'i a) hembiaporä omoheñói ha ojapo tekokatu kuaapy Estado rehegua, ha hembiaporäite ha'ehína omoĩ hendaitépe umi mba'e oñeikotevëva opaichagua kuaapy rehegua ñemyasäi peteĩ teĩ ha aty peguáva, ojekuaa rupi kuaapy rehegua opavave Estado rembiapópe.

HE'IJOVÁI

PÑS ha **TTS** oheka omba'apo oñondive omoañetehápe tembiaporä, ohechauka ha omoĩ porä guarani ñe'ë jeporu jehai ha ayvúpe, Paraguái ñe'ëteéramo, oñangareko ha omoherakuä tapicha ypykuéra ñe'ë ha hekotee ha avei mba'ekuaa'eta ha ñe'ë'eta tetäyguáva rehegua.

Moköive tenda mba'apoha ikatutaha omba'apo tekojoja ha poyhúpe oñondive.

OÑOÑE'ĒME'Ē

VORE PETEĨHA: MA'ERĀPA

Moköivéva oñomoirüta ha oñopytyvöta omba'apo haguã, he'iháicha Léi Guasu, Léi 4251/10 Ñe'enguéra Rehegua ha Léi 3051 Tetā Tekoarandu Rehegua, ikatu haguãicha omombarete oñondive tetā kuaa'eta ha ñe'ëkõi rehegua, ome'ë haguã tekojoja tetāyguakuérape, ojeporu porā haguã moköive tetā ñe'ë teekuéra, ypykuéra ñe'ë ha heko ha opaichagua tetā ambuegua ñe'ë, avei oma'ë aguĩta tapichakuéra oñe'ë'ýva ñomongetaha rehe.

VORE MOKÖIHA: MOKÖIVÉVA OJAPÓTAVA

1. Oñemotenondéta jeguerohory ha jeporu hekopete ñe'ë ha jehai moköive ñe'ëteete ñane retā megua, castellano ha guarani, avei ñembokuatia, ñemoherakuã ha jeporu ypykuéra ñe'ë jejapo tapia rupi.
2. Ojeiporavóta mba'apoharakuéra ikatupyryva moköive tenda pegua osëporãmba haguã apopyrãnguéra oñondiveguáva.
3. Ñopytyvö rupive moköivéva omotenondéta tembikuaareka apopyrã ha apopy ambue tendagua ojapopyréva.
4. Oñemyasãi ha oñemomba'eguasúta apopyrã oñondiveguáva ikatu haguãicha ojekuaa tembiapo ojejapóva ñe'ëporu rehegua.
5. Oñombyatypy'ýita ikatu haguãicha ojejapo kuaara'ã tembiapo oñondivéva rehegua oñeguahë haguã hekopete jehupytyrãme, tekotevëháicha peteĩ teĩme ha avei tembiapo oñondive oñemoñepyrüvape.
6. Omoguahëva'erã momarandu ha opaite kuatia oñe'ëva tembiapo apopyrã rehe, avei ojerurekuaa pytyvö tembiapo apópe ambue tenda peguávape oñeguahë haguã jekupyty jojápe.

VORE MBOHAPYHA: AMBUE KUATIAKUÉRA REHEGUA

Oñeguahẽ haguã jehupytyrãme, moköivéva jokupyty peteĩteĩva rupi, ohechátã tembiapokuéra ojeaposéva apopyrãme, ha oñehesa'yijótã umi moköivéva omotenondekuaáva. Ojehechátã mba'eichaitépa oñemboguatátã hupytyrã, mba'etépa pe ojepotáva ha mba'épa ome'ëta peteĩteĩva, ha avei mba'eichapa oñeñangarekótã tembiapokuéra oku'éva rehe.

VORE IRUNDYHA: ÑOÑE'ÈME'È AMBUE TENDA NDIVEGUA

Ko Ñe'ëme'ë ñemboheraguapy ndojokomo'ãi ambue tenda ndivegua apopyrã, taha'e tetãgua térã ha'e'yva avei, ikatuhápe oñemboguata avei tembiapo ijoguaháva.

VORE POHA: ARAKA'E GUIVE, ARAKA'E PEVE HA MBA'ÉICHARŌPA IÑAMBUEKUAA

- a) Ko Ñe'ëme'ë ojepysótã po (5) ary pukukue, ha ikatútã oñembopukuve, oĩma guive peteĩ ñe'ëme moakãharakuéra, ndaipóriramo peteĩva omondohoséva, péicha ojapótaramo omombe'uva'erã mbohapy (3) jasy péva oiko mboyve.
- b) Ikatútã oñemoambue térã ojepysove, Adenda rupive, oñeguahẽma guive peteĩ ñe'ëme, avei oñeñangarekova'erã hekopete ko Ñe'ëme'ë oñemoambuétaramo.

VORE POTEĨHA: MBA'ÉICHARAMOPA IKATU OÑEMONDOHO REHEGUA

Ko Ñe'ëme'ë ikatútã oñemondoho:

- 1) Oipotáma guive moakãharakuéra;
- 2) Oikóramo mba'e ohapejokóva tembiaporanguéra;
- 3) Ndojapóriramo oje'éva ojepotaha ko Ñe'ëme'ëme;
- 4) Peteĩva moakãhára ikatu omondoho, omombe'úma guive hovaiguápe mbohappya ára upéva mboyve, ha;
- 5) Ko Ñe'ëme'ë oñemondohóramo tape ku'a rehe, umi tembiapo osyryryva'erã opa peve; upéicha ojuhúramo, tapichakuéra ohupytyva mba'e porã ko ñomingágui ndaikatúi opytareívo, nde'irima guive upéicha oipotaha moakãharakuéra.

VORE POKÖIHA: MBA'E ÑE'ĒMEPA OJEPYTÁTA OĪRAMO JOAVY

Moköivéva he'i omboheraguapývo ko Ñe'ëme'ë, jokupyty ha mba'eporä yrepýpe, ha ko'áva rupi oñemoĩ peteĩ ñe'ëme peichahágui oĩramo joavy téra mba'ejerure oñondive, moköivéva moakähakuéra oñomongetáta ha oñemoĩ peteĩ ñe'ëme ohechakuaávo ma'eräpa oñemoatékuri ko Ñe'ëme'ë, ýro ojeguera'hava'erä aporeko oguerekóva mediación ha arbitraje.

VORE POAPYHA: PETEĨ ÑE'ĒME REHEGUA

Oñemoĩvo oñoñe'ëme, Ñe'ëme'ë vorekuéra he'iháicha, moköivéva moakähára omboheraguapy ko kua'tia, moköi ojueheguaitéva rehe; péva ningo moköive ñe'ëme (castellano ha guaraní) ojehaíva, tenda ha ára oĩháicha ñepyrüräme.

Ladislao Alcaraz de Silvero
Sämbyhyhára
Paraguái Ñe'ënguéra Sämbyhyha

Sämbyhyhára
Tetä Tekoarandu Sämbyhyha